

Saksframlegg

TRONDHEIM SOM "GRØNN BARNEBY" MIDTVEISEVALUERING OG

HANDLINGSPROGRAM 2009-2012

Arkivsaksnr.: 09/21162

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

1. Formannskapet tar saken til etterretning.
2. Formannskapet ber om prosjektet sluttevalueres tidlig i 2012 med tanke på å videreføre miljøarbeidet i skoler og barnehager.
3. Rådmannen skal fortsatt dekke årsavgiften som enhetene har ved å delta i Grønt Flagg nettverket. Dette for å sikre at miljøsertifiseringen ikke blir en utgift for enheten ut over arbeidsinnsats som legges ned for å nå målene.

::: Sett inn innstillingen over denne linja

... Sett inn saksutredningen under denne linja

Bakgrunn

Trondheim ble våren 2002 oppfordret til å engasjere barn og unge i kommunale og private barnehager og skoler til å gjennomføre miljøprosjekter i perioden 2002/2003. Denne miljøinnsatsen skulle lede til at byen fikk status som "Grønn Barneby". Deretter ble det gjennomført en rekke ulike miljøprosesser i skoler og barnehager. Blekkulfs Miljødetektiver (nå Miljøagentene) og miljøvernminister Børge Brende kunne deretter, under Verdens Miljøverndag 5. Juni 2003, utrope Trondheim som Grønn Barneby. En status som forpliktet Trondheim til å videreutvikle byen som Grønn Barneby i kommuneplanperioden 2003 - 2012. Samtidig ble Miljøgrunnsteinen satt ned på Marinen.

Med dette som bakgrunn ønsket formannskapet at det skulle utarbeides et handlingsprogram for Trondheim som Grønn Barneby for kommuneplanperioden 2003 – 2012. Det ble her fastslått at miljøarbeidet skulle føres videre i den enkelte barnehage og skole ved en felleskommunal støtte- og konsultasjonsordning, slik at barnehager og skoler selv kunne planlegge og gjennomføre sine egne miljøaktiviteter i samsvar med de overordna rammene.

Med utgangspunkt i denne handlingsplanen mener rådmannen at det nå er behov for en milepælsrapportering til formannskapet, samt en ajourført handlingsplan for resten av perioden fram til 2012.

Begrepet Grønn Barneby

Begrepet Grønn Barneby ble introdusert av Blekkulfs Miljødetektiver under tusenårsskiftet. Ved inngangen til neste tusenår, skulle bevisste miljøvalg av barn og unge selv, gjøre hverdagen mer bærekraftig. Blekkulfs Miljødetektiver ønsket å utfordre i alt 8 norske byer til miljøinnsats hvor barn og unge selv er deltakere. Trondheim ble som tredje by utfordret til å legge tilrette miljøprosesser i løpet av 2002/2003 slik at statusen her også kunne oppnås. Denne statusen fikk Trondheim 5.6.2003.

Trondheim-chartret forplikter!

Den offisielle markeringen av barn og unges miljøinnsatser skjedde under Verdens Miljøverndag ved at ordføreren, miljøvernministeren, lederen for Blekkulfs Miljødetektiver og lederen for Sentralt Elevråd undertegnet et dokument hvor det står bl.a.:

"Vi, de undertegnede, bekrefter herved at vi vil bestrebe oss på videre innsats og samarbeid for at Trondheim skal forbli en Grønn Barneby, til glede for nålevende og kommende generasjoner. Vi vil likeledes utfordre andre norske byer til å ta med barna på miljøråd og miljøaktiviteter"

Dette dokumentet ("Trondheim Charteret") er en forpliktelse overfor barn og unge i barnehage og skole om å tilrettelegge mulighetene for fortsatt miljøengasjement. Dokumentet ble låst inn i en kopperkiste og plassert under miljøgrunnsteinen på Marinen, og innebærer at barn og unges innspill og miljøinnsats må tas på alvor når øvrige rammer for byens framtid fastlegges i planer og beslutninger under den årlige rullering av plansystemet.

Evaluerings av Grønn Barneby 2003 – 2009

Grønn Barneby har som oppgave å være en inspirator og motivator for alt miljøarbeid som skjer i skoler og barnehager i Trondheim. Prosjektet har i tillegg en koordinatorrolle i forhold til de tilbud som finnes innen miljøundervisning. Grønn Barneby er forankret i en rekke politiske vedtak, og virksomheten har hatt en betydelig vekst i omfang og innhold siden 2003.

Grønt Flagg miljøsertifisering

Grønt Flagg er det viktigste pedagogiske virkemiddelet som Grønn Barneby bruker for å støtte opp om utvikling av miljøtiltak i de enkelte enhetene. Grønt Flagg er en internasjonal miljøsertifisering som nå drives i over 48 land. I Trondheim er det pr. 1.5.2009 **94 skoler og barnehager som er sertifisert med Grønt Flagg**. Denne sertifiseringen krever resertifisering hvert år. Dette sikrer en utvikling av arbeidet og at miljøarbeidet holdes i fokus i den daglige driften. De sertifiserte enhetene utgjør, sammen med enheter som nå er i ferd med å sertifisere seg, et stort nettverk på i alt **123 enheter**. Over **17 000 barn og unge i Trondheim** er gjennom sin skole eller barnehage deltaker i dette nettverket i dag. Nettverket driftes ved kontinuerlig oppfølging og faste nettverks-samlinger. På grunn av stor økning i antall enheter, må skoler og barnehager deles på nettverkssamlingene. Dette gjør at det avholdes 6 nettverksmøter årlig. I tillegg kreves mye oppfølging for å holde kontakten med enhetene og sikre at det skjer utvikling i miljøarbeidet. Krav om årlig resertifisering av Grønt Flagg, samt stor økning i antall enheter som er sertifisert, krever en stadig større del av Grønn Barneby sin arbeidsressurs.

Grønn Barneby kurs

Grønn Barneby avholder 4-6 ulike kurs hvert år for å styrke de ansattes kompetanse i miljøarbeidet i de ulike enheter. Dette er kurs som avspeiler de tema som er mest brukt opp mot miljø-sertifiseringen Grønt Flagg, og som gir de ansatte økt kunnskap i arbeidet med miljøundervisning med utgangspunkt i Kunnskapsløftet og Rammeplan for barnehagen. Disse kursene tilbys alle skoler og barnehager og er også åpne for enheter som ikke deltar i Grønt Flagg nettverket. Temaene for kursene avgjøres ut ifra behov ved enhetene. Totalt har over 1000 ansatte i skoler og barnehager vært på kurs i Grønn Barneby sin regi siden oppstarten. I tillegg har over 2500 elever/voksne hørt foredraget "Miljø, forbruk og klima" holdt av Grønn Hverdag. Grønn Hverdag har vært en viktig støttespiller over flere år og bidratt med kunnskap og veiledning direkte ut mot enhetene i tett samarbeid med Grønn Barneby.

Grønn Barnebys miljøpris

Formannskapet vedtok den 25. Oktober 2005 at det skulle innføres en årlig miljøpris for de enheter som er registrert eller sertifisert med Grønt Flagg. Det ble satt opp en pris til barnehage, en til barneskole og en til ungdomsskole. Alle prisene er på kr 20 000,- som kan brukes til miljøtiltak på enheten. Barn og unge skal være involvert i bruken av premien. Juryen består av styringsgruppa i Grønn Barneby. Årets miljøprisvinnere kåres i mai, med utdeling før skoleferien.

Aktiv skoleveg

Grønn Barneby arrangerer Aktiv skoleveg to ganger i året, i samarbeid med Fysak-koordinator, Trygg trafikk, Ungdommens bystyre og kommunens fysioterapitjeneste. Dette er en konkurranse hvor målet er å få flest skoleelever til å gå til og fra skolen. Tiltaket gir positive effekter både helsemessige og miljømessige. Det gir mer aktive barn, samt at trafikken til og fra skolen reduseres. I tillegg gjør dette at barna allerede fra første trinn lærer seg å gå til og fra skolen. Siden starten av Aktiv skoleveg har over 9000 barn deltatt i denne konkurransen.

Bli den reneste skole-konkurransen

Dette er en konkurranse som Grønn Barneby arrangerer hver vår. Elevene ved deltakerskolene rydder skolegården fire ganger i løpet av våren. De veier mengden søppel de finner og registrerer hva slags søppel som finnes. Innsats og reduksjon i mengde søppel er avgjørende for hvilken skole som vinner premien på kr 5 000,- som elevrådet ved skolen kan bruke til miljøtiltak som gagnar alle elevene ved skolen. Dette er

Trondheim kommune

en konkurranse som gir stor aktivitet ved skolene og gjør at elevene føler ansvar for eget nærområde.

Energiltak/Strømsparegrisen

Innen emnet energiøkonomisering, er det en rekke tilbud til skolene. Grønn Barneby bidrar til å presentere disse tilbudene på en oversiktlig måte til brukerne. Dette gjøres på nettsidene til Grønn Barneby, samt at det er blitt utarbeidet en egen brosjyre med alle tilbud innen emnet. For barnehager er det dessverre ikke så mange tilbud å benytte seg av. Derfor har Grønn Barneby tatt initiativ til å få utarbeidet et tilbud i samarbeid med Enova, Trondheim eiendom, Trondheim Energi, Vitensentret, kommunale og private barnehager. Dette prosjektet er i startfasen nå.

Grønn Barneby har et tett samarbeid med Trondheim eiendom om prosjektet Strømsparegrisen. Her kan barn ved skoler og barnehager være med å måle strømforbruket, og sammen jobbe for å redusere dette. Dette har gjort at bygningene har blitt tatt direkte i bruk i den pedagogiske virksomheten. Prosjektet har gitt god effekt, både ved redusert strømforbruk og ved at riktige holdninger omkring energibruk blir dannet. I 2008 deltok 31 barnehager og 21 skoler i Strømsparegrisen. De ti mest aktive skolene hadde første halvdel av 2008 en reduksjon i strømforbruk på 574 309 kWh i forhold til året før.

(For barnehager er dette tallet på 87 500 kWh eller en reduksjon på 3,22%)

Avfall/kildesortering/ resirkulering

Grønn Barneby samarbeider med Trondheim Renholdsverk (TRV) når det gjelder opplæring og holdningsmessig arbeid ut imot skoler og barnehager. Grønn Barneby koordinerer og videreformidler de tilbud som finnes mot skoler og barnehager. I tillegg gjennomføres ulike aktiviteter for å øke kunnskapen til de ansatte på dette området. Det arrangeres årlige kurs om temaet for ansatte i barnehager og skoler, i samarbeid med TRV og Trondheim Energi Fjernvarme. Grønn Barneby samarbeider også med TRV og tilbyr omvisning på Heggstadmoen til alle barn på 4. trinn i Trondheim. Grønn Barneby er også en viktig støttefunksjon for de skoler og barnehager som komposterer matavfallet sitt. Det bidrar med informasjon og hjelp for å komme i gang med kompostering, og gis veiledning om enheten støter på problemer underveis. I dag er det ca 55 skoler og barnehager som komposterer matavfallet sitt.

Helse og kosthold

Grønn Barneby har siden 2005 vært en viktig drivkraft i arbeidet med å sette søkelyset på mer økologisk mat og et sunnere kosthold i barnehager og skoler i Trondheim. Det har blitt arrangert ulike kurs innen emnet i regi av Grønn Barneby, og spesielt barnhagene har hatt dette som en inngangsport for videre arbeid med Grønt Flagg. Dette har både ført til et sunnere kosthold og gitt økt kunnskap omkring kosthold, samt at den har satt i gang ulike prosesser hos personalet som har ført til økt engasjement omkring miljøarbeidet ved enhetene. Høsten 2008 ble det gjennomført teoretisk og praktisk kurs i emnet over to dager. Totalt var det 200 deltakere fra barnehager i Trondheim. Grønn Barneby var en sentral drivkraft i planlegging og gjennomføring av dette kurset i tett samarbeid med leder for prosjektet Mat og Matglede.

Mange barnehager og skoler har satt fokus på økologisk mat som en videreføring av kompostering og matjorda som det gir.

Grønn Barneby har hatt fokus på de helsemessige fordelene ved å drikke mer vann. I samarbeid med Trondheim bydrift er det siden 2003 delt ut "gratis" vannflasker til skoler og barnehager.

Grønn Barneby har stått for innkjøp av "Petter Puls" til skoler i Trondheim. Dette er et undervisningsopplegg med fokus på økt aktivitet hos barn, og helsegevinsten ved dette.

Skogen, sporløs ferdsel og biologisk mangfold

Disse temaene er alle blitt brukt for å sertifisere seg med Grønt Flagg og har derfor vært tema på flere kurs. Det finnes en del materiell omkring dette, som oppfyller mål i Kunnskapsløftet i forhold til miljøundervisningen som del av naturfag og samfunnsfag.

Emnene er viktige fordi de er med å øke fokus på eget nærmiljø og øke barn og unges ansvar for dette. Dette bevisstgjør også enhetene om hvilke kvaliteter nærmiljøet har.

Internasjonalt arbeid

Mange skoler og barnehager i Trondheim har internasjonalt arbeid som en del av miljøarbeidet. For de minste barna har dette stort sett dreid seg om internasjonal solidaritet og støtte til ulike bistandsprosjekter. Strømsparegrisen i barnehagen har internasjonal bistand som premiering for reduksjon i forbruk. Det som enhetene sparer på redusert forbruk, blir brukt gjennom bistandsorganisasjonen FORUT til innkjøp av solstrømanlegg for å gi lys til fattige i utviklingsland. På høyere klassetrinn har dette i tillegg vært brukt som en pedagogisk ressurs for å sette fokus på nord-sør problematikken. Grønn Barneby har sammen med unge fra Trondheim deltatt tre ganger på Tunza konferansen, som er FN sin internasjonale miljøkonferanse for barn og unge. Prosjektleder for Grønn Barneby har deltatt som nasjonal kontaktperson for Norge ved tre av de internasjonale nettverksmøtene for Grønt Flagg/Eco-Schools.

Grønn Barneby har også vært vertskap for ulike grupper som har besøkt Trondheim for å lære om hvordan Trondheim kommune jobber med holdninger og kunnskaper i forhold til miljøarbeid i skoler og barnehager. Det har vært besøk ved to anledninger fra St.Petersburg, fra Ghana, fra Finland og fra Comenius-prosjekter som har hatt fokus på miljøarbeidet.

Grønn Barneby som nettverksbygger

Grønn Barneby har som oppgave å utvikle og vedlikehold nettverk både internt i kommunen, men og eksternt med fylket og statlige enheter, næringsliv og frivillige lag og organisasjoner.

Tilgang til et stort nettverk, og evnen til å bruke dette for å støtte opp om miljøarbeid i skoler og barnehager, er en av suksess-kriteriene til Grønn Barneby. Noen av de eksterne samarbeidspartnere er:

- Grønn Hverdag
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
- Sør-Trøndelag Fylkeskommune
- FEE Norway
- Trondheim Energi
- Enova, Regnmakerne
- Trondheim Renholdsverk
- Vitensenteret i Trondheim
- Vitenskapsmuseet i Trondheim
- Nasjonalforeningen for folkehelsen
- Kokker
- Ernæringsfysiologer ved St. Olav
- Leger
- 4H
- HIST
- Bioforsk
- Oikos
- Norsk skogselskapet

Trondheim kommune

- Norges husflidslag

Trondheim kommune i regi av Grønn Barneby er ettertraktet i forhold til å holde foredrag og dele sine erfaringer. Grønn Barneby-prosjektet og det store antallet med miljøsertifiserte skoler og barnehager blir lagt merke til, og gjør at erfaringene fra arbeidet i Trondheim er etterspurt mange steder. Dette er også utgangspunktet for at Trondheim kommune har søkt om finansiering av en koordinator stilling for det holdningsmessige arbeidet mot barn og unge gjennom prosjektet Fremtidens byer. Det store nettverket av samarbeidspartnere vi har internasjonalt, nasjonalt og lokalt (offentlig, bedrifter, fylkesmann/fylkeskommuner, frivillige lag og organisasjoner) har bidratt til de resultatene vi har oppnådd i tillegg til barnehagene og skolenes egen innsats i samarbeid med Grønn Barneby.

Internasjonalt nettverksmøte for Grønt Flagg

Grønn Barneby, Trondheim kommune er tildelt det årlige nettverksmøtet for Grønt Flagg (Eco-School) nettverket. De nasjonale kontaktene for alle 48 medlemslandene vil delta på dette møtet fra 21- 23. oktober 2009. Tildeling av dette arrangementet er en stor anerkjennelse av det arbeidet Grønn Barneby har gjort samt en bekreftelse på at Trondheim kommune er fremst i landet når det gjelder miljøsertifisering av skoler og barnehager. Dette vil også være en fin anledning til å profilere Trondheim som en miljøby.

Økonomi og stillingsressurser

Grønn Barneby har i perioden 2003-2009 disponert 1- 2 stillinger. Stillingene har vært tilknyttet miljøenheten og oppvekst. I dag er en 100 % stilling tilknyttet miljøenheten, mens oppvekstkontoret dekker en 50 % stilling. Prosjektet har i tillegg tilgang til merkantil og praktisk støtte i Miljøenheten. Prosjektet har i tillegg mottatt en del tilleggsbevilgninger som har vært benyttet som driftsmidler og finansiering av ulike prosjekter som Aktiv skoleveg og Mobility Week (2007 og 2008), samt å utarbeide og gjennomføre foredragene ”Sunt kosthold og økologisk mat” og ”Miljø, forbruk og klima” i regi av Grønn Hverdag. Noe er også benyttet til innkjøp av vannflasker.

Kommuneplanens strategidel 2001 – 2012 og Nasjonal Agenda 21

Bystyret vedtok kommuneplanen ”Store lille Trondheim” i 2003. Denne legger føringer for byutviklingen i perioden 2001 – 2012. Regjeringen la i forbindelse med Statsbudsjettet høsten 2003 fram en handlingsplan for bærekraftig utvikling ”Nasjonal Agenda 21”. Begge disse dokumentene bygger på at det offentlige må være i dialog med sine innbyggere, frivillige organisasjoner og næringsliv for å oppnå en bærekraftig utvikling. FN’s toppmøter i Rio, 1992, og i Johannesburg, 2002 understreker dette, og peker spesielt på at det offentlige har et ansvar med å være drivkraft og aktør i disse miljøprosessene.

Gjennomgangen foran viser at prosjektet ”Trondheim som Grønn Barneby” bruker barnehage og skole som arena for arbeidsmåter som bygger på at barn og unge selv kan ta ansvar i fellesskap for å skape en bærekraftig utvikling. ”Nedenfra og opp” perspektivet legges til grunn for den rolle barn og unge skal spille i utviklingen av Trondheim som bysamfunn. Oppmerksomheten rettes derfor imot de aktivitetene som foregår på disse arenaene og legges til grunn for de fellesinnsatser kommunen gjør for å støtte utviklingen mot et bærekraftig samfunn.

Rådmannen mener at prosjektet Grønn Barneby har vært, og er, en riktig og viktig satsing i Trondheim kommune. Arbeidsformen innebærer en praktisk og direkte kommunikasjon med et stort antall barn og unge i skoler og barnehager. Saksfremstillingen viser et vidt spekter og stort antall aktiviteter, samtidig som

Trondheim kommune

fokuset på den enkeltes egen holdning og aktivitet er opprettholdt.

Rådmannen mener at målet om at alle skoler og barnehager skal være Grønt-flagg-sertifisert innen utgangen av 2012 fortsatt er realistisk, og derfor skal opprettholdes. Denne målsetning ligger også til grunn for vedlagte strategiplan for Grønn Barneby for resten av prosjektperioden 2009 – 2012.

... Sett inn saksutredningen over denne linja

Rådmannen i Trondheim, 22. Mai 2009

Jorid Midtlyng
kommunaldirektør

Thorbjørn Bratt
miljødirektør

Vedlegg: Strategiplan for Grønn Barneby 2009 - 2012